

SPOR

Kalk Kaminoen

Kalkminearbejdere i minerne
Akvareltegning af Jens Overgaard Christensen

🇩🇪 Sie befinden sich auf dem Wanderweg, dem Camino des Kalks, einer 30 km langen Wanderroute zwischen Stoholm und Skelhøje. Die Route führt durch eine alte Heide, und die Landschaft am nördlichen Ende der Wanderroute ist von jahrhundertlangem Kalkabbau stark geprägt. Im Grønhøj Gasthaus zeigt eine Ausstellung die Geschichte und das Leben der deutschen Siedler. Die Route führt durch Ackerland in östlicher Richtung und endet in Skelhøje, wo die Wanderung auf dem Ochsenweg fortgesetzt werden kann.

🇬🇧 You are on the Kalk Kamino, which is a 30 km long hiking route between Stoholm and Skelhøje. The route passes through old heathland and the landscape in the northern part is strongly influenced by centuries of limestone quarrying. At The Grønhøj Inn an exhibition tells about the history and life of the German settlers, and the route turns east through cultivated areas before the end at Skelhøje, where you can continue on the ancient road, Hærvejen.

Naturen er åben

Landskabet ligger derude og venter. I samarbejde med danske landmænd og lodsejere byder SPOR velkommen til oplevelser i det åbne landskab. SPOR er trampestier på landbrugsjord i hele Danmark, og du er velkommen på dem alle. Forvent høj himmel, fred og ro og plads til at bevæge dig.

For mere information se www.spor.dk

Du er gæst på lodsejerens private ejendom og sporet er åbent for færdsel til fods. Sporet kan delvist være trampestier og derfor kan årstiden og planternes vækst påvirke passagen. Pas på naturen, hold hunden i snor og tag dit affald med dig. Sporet kan være midlertidigt lukket på grund af jagt. Ikke alle toiletter på ruten har døgnåbent, nogle er kun åbne i dagtimerne. Toiletterne ved Mønsted Kalkgruber, Daugbjerg Kalkgruber og Cafeen v/Mini Landsbyen kan kun benyttes i stedets åbningstid.

Kalk Kaminoen er etableret af Kalk Kaminoens Venner med støtte fra SPOR og Viborg Kommune. SPOR er støttet af Nordeafonden og Miljøministeriet. I samarbejde med Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Skovforening, Friluftsrådet, Kommunernes Landsforening, Landdistrikternes Fællesråd og Danmarks Jægerforbund.

VIBORG
KOMMUNE

**Kalk
Kaminoens
Venner**

**NORDEA
FONDEN**

Mønsted – det hvide guld og hullet under skolen

Tag en afstikker fra Kalk Kaminoen og følg skovstien mod øst ca. 100 m, hvor to gamle grubeindgange kommer til syne under træerne. Helt frem til 1872 ejede bønderne rettighederne til kalken, det hvide guld, under deres egen jord. Hver gård havde sin egen kalkgrube og kalkovn. Nogle gårde gik sammen om en fælles ovn. Brydningen i gruberne foregik i sommerhalvåret, når frosten ikke kunne ødelægge kalkstenene.

Omkring 1860 var der i Daugbjerg og Mønsted sogne hen ved 15 kalkgruber i gang. Flere af de gamle grubeindgange er i dag stadig synlige. Mange er desværre også af eftertiden sløjftet med opfyld. Beskrivelser fra dengang fortæller, at 20 arbejdsmænd skulle bruge 15–20 dage for at grave hullet ned til kalken. Den opgravede jord blev lagt ovenfor indgangen som en vold. Derpå kunne selve kalkbrydningen begynde.

I skoven mellem Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber ses også flere jordfaldshuller, hvor kalklaget mellem en grubegang og jordoverfladen er kollapsede.

Mønsted Skole – jordfaldshullet

I 1989 skete der et større skred ved Mønsted Skole. En gammel minegang gav efter og efterlod et stort hul i jorden. Et utæt vandrør havde formentligt svækket kalklaget mellem skolen og minen under skolen. Ingen kom til skade, men eleverne på skolen måtte undervises andre steder i byen, mens et sikringsarbejde gik i gang. Det viste sig, at skolen var byg-

get ovenpå en mine fra begyndelsen af 1900-tallet. Minegangene var op til 6 m høje og flere steder skinnelagt. 800 kubikmeter beton blev pumpet ind i gangene, og 7 måneder senere kunne skolen atter tages i brug. Regningen lød på 3,3 mio. kr. Hullet kan stadig ses øst for skolen.

Mønsted by var op til 1872 en samling gårde og enkelte jordløse huse, ligesom så mange andre landsbyer. Historiske kort afslører, at der ofte var en kalkovn bygget ved gårdene. I 1873 overtog storindustrien kalkbrydningen, og arbejdet i minerne blev en helårsbeskæftigelse. Der opstod et behov for at tiltrække arbejdskraft, som ikke var optaget af landbrugets slid på markerne om sommeren, og efterhånden blev der bygget flere huse i Mønsted. Landsbyen blev befolket af arbejdere, som havde deres helårsbeskæftigelse i kalkbrydningen og kalkværket. Vejnavne som Kalkværksvej, Grubevej, Flintevej i Mønsteds nyere kvarterer i dag trækker tydelige tråde tilbage til den gang landsbyens beboere havde deres arbejdsliv ved kalkbrydningen.

Mønsted Kirke

På en bakkehævning mellem Mønsted og Bryrup ligger Mønsted Kirke. Bygget i 1100-tallet, som så mange andre landsbykirker af tilhuggede kvadersten, som sidste istid så gavmildt har strøet over landet. Bemærkelsesværdigt er det, at højt oppe på kormuren er runealfabetet indhugget.

Ved kirkens indgang ses en stor sten, hvorpå der står "Tordenskjolds Tjener, Herredsfoged C. Cold født 1695, død på Harrestrup 1762". Christian Nicolaj Nielsen Cold var Tordenskjolds kammertjener. Da Tordenskjold døde i en duel i Hannover år 1729, sørgede Cold for at få liget hjem til Danmark. For sin trofasthed blev Cold belønnet med et embede som herredsfoged i Fjends og ved giftermål blev han ejer af det nærtliggende Harrestruplund.

I 1989 skete der et større skred ved Mønsted Skole. En gammel minegang gav efter og efterlod et stort hul i jorden.

Foto udlånt af Fjends Folkeblad

Læs mere på spor.dk/kalk-kaminoen